

ВІДГУК

на дисертацію **Березуцької М. С.**

«Репертуар як фактор ансамблевої творчості бандуристів (на матеріалі діяльності ансамблю бандуристів "Чарівниці")»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Збереження традицій, що свідчать про унікальність тієї чи іншої нації, є основою, без якої існування її неможливе. Сьогодні ми бачимо зростаючий інтерес до тих форм мистецтва, що є «носіями національної ідентичності» і тут ми повністю погоджуємось з дисертанткою, яка зазначає, що музичне мистецтво капел бандуристів є абсолютно унікальним та неповторним явищем, що містить «дуалізм вокалу та інструменталу, а також сольної та ансамблевої форм виконання». Таким чином, в центрі уваги М. С. Березуцької стає широка діяльність ансамблю бандуристів, яка розглядається на прикладі діяльності колективу «Чарівниці», з її основою – репертуаром, що досліджується дуже широко та глибоко, включаючи його специфіку, еволюцію та принципи існування, що є і складною, й актуальною проблемою.

Аналітичним матеріалом дослідження Марини Сергіївни Березуцької обрано репертуар ансамблю бандуристів «Чарівниці» (м. Дніпро) з початку існування до сьогодення. Його унікальність визначається тим, що з одного боку, він є навчальним колективом, який не відрізняється від інших навчальних бандурних колективів України; з іншого – він має певні особливості власні традиції, які відрізняють, як зазначає дисертантка, його від інших колективів, що відображено у його репертуарі. На зростання професійного виконавського рівню колективу та збереження власного виконавського стилю, мала вплив й система музичної освіти, що складалась з трьох рівнів: школа – училище – консерваторія (с. 57), яка забезпечила не тільки реалізацію важливого принципу наступності у навчанні бандуристів, але й збереження традицій та власної репертуарної політики.

Методологічна база дослідження, яка ґрунтується на поєднанні аналітичного, історичного, виконавського методів, а також на застосуванні системного, системно-комплексного та міждисциплінарного підходів, дала можливість чітко структурувати матеріал роботи, послідовно висвітлити всі поставлені завдання.

В центрі уваги дисертантки стає поняття репертуару. Треба відмітити, що не дивлячись на те, що поняття репертуару як своєрідного фундаменту навчальної й виконавської діяльності, використовується досить активно, М. С. Березуцькій вдається знайти особливий ракурс його вивчення як цілісного багатоаспектного явища. Репертуар ансамблю вивчається як з боку зовнішніх факторів (в історичному контексті та у процесі становлення та розвитку ансамблевого бандурного виконавства), так і з боку внутрішніх, що на нього впливають (розвиток інструменту, професійної підготовки виконавців, діяльність керівників та інше). Поряд з поняттям репертуару, що розуміється як своєрідна структура, яка з однієї сторони, іманентно схильна до динамічності, мобільності, оновлюваності; з іншої – до збереження традицій, вводиться поняття «репертуарної політики» – головної умови ефективного функціонування ансамблю, що розуміється як цілеспрямована стратегія вибору і компанування репертуару для його виконання. Як зазначає дисертантка, «репертуар допомагає бандурному мистецтву реалізувати своє високе призначення – бути відображенням самосвідомості українського народу, він є одним із засобів, що дозволяють бандурному мистецтву розвиватися разом із культурою українського народу» (с. 27).

Висвітлення особливостей розвитку колективу дали можливість не тільки визначити основні етапи, але й дослідити зміни усіх складових музичного твору, які відбувались в обробках народних пісень (на рівні форми, тонального і гармонічного плану, ритмічної та мелодійної організації, інструментальної партії), роль керівників колективу (С.В. Овчарової та М. С. Березуцької). Як зазначає дисертантка, «репертуар ансамблю бандуристів «Чарівниці» на сучасному етапі є результатом еволюційного

розвитку ансамблевого бандурного мистецтва, головною тенденцією якого є синтез традиційного та сучасного виконавства» (с. 102).

Відмінною рисою дослідження є вагома аналітична частина, що базується на широкому жанрово-стильовому матеріалі (обробки українських народних пісень; аранжування творів вітчизняних і зарубіжних композиторів-класиків, композиторів ХХ–ХХІ ст.; твори а capella; оригінальні твори для ансамблю бандуристів сучасних українських композиторів В. Власова, В. Мартинюк, О. Герасименко; обробки пісень та інструментальних творів).

Особлива увага приділяється аналізу оригінальних творів у репертуарі, які не тільки є невід'ємною частиною ансамблевого бандурного виконавства на сучасному етапі, але й є показником рівню його професійної майстерності. Як відмічає Марина Сергіївна Березуцька, «оригінальні твори для ансамблю бандуристів, створені з урахуванням головної переваги бандурного виконавства – одночасного співу та гри, вони приваблюють сучасною музичною мовою, яку відрізняє неповторний мелодизм, різноманіття ритмів, багатство гармонічних фарб, фактурне розмаїття, цікаве темброве зіставлення різних інструментів із ансамблем бандуристів» (с. 171). Саму ці твори розкривають індивідуальні звуковиражальні властивості бандури як для сольного, так й для ансамблевого виконання.

Треба відмітити, що дисертантці вдається висвітлити відповідність закономірностей розвитку репертуару для ансамблю бандуристів принципам репертуарної політики, тому використання даного поняття є дуже влучним, так як має відношення до виконавської і педагогічної діяльності і музичних колективів, й солістів. Саме репертуар визначає і реальний професійний рівень виконавця, й прогнозує майбутній розвиток його майстерності (за словами В. Макарова – зону актуального розвитку музиканта і зону найближчого розвитку). І тут ми повністю погоджуємось зі словами дисертантки, що репертуар студентського ансамблю є основою творчої діяльності колективу, виконує навчальну, розвиваючу та виховну функції, є

одним із вирішальних факторів виховання майбутнього ансамблевого бандуриста. Репертуар визначає і творче обличчя колективу, й індивідуальну виконавську манеру, рівень професійної майстерності колективу, виконавські можливості та творчий потенціал (с. 181).

Досить глибокий аналіз репертуару дав можливість дисертантці не тільки визначити основні принципи репертуарної політики, дослідити шляхи їх втілення – той комплекс навчально-методичних та концертних заходів який був сформований на основі багаторічного досвіду керівників ансамблю з організації освітнього процесу ансамблевих бандуристів, але й дійти висновку, що «міждисциплінарна інтеграція професійної підготовки бандуриста завдяки трьохрівневій освітній системі (інтегрований ВНЗ-комплекс: школа – коледж – академія) реалізується «по вертикалі», а завдяки середовищу «творчої лабораторії» – ще й «по горизонталі» (через взаємодію педагогів кожного рівню системи освіти).

З одного боку, репертуар «Чарівниць» формує власний творчий стиль ансамблю, з іншого – сам формується під впливом цього творчого стилю. Унікальним є те, що репертуарна політика ансамблю бандуристів «Чарівниці» не тільки відповідає синтетичній природі академічного бандурного виконавства та успадковує характерні для української народної музики, кобзарства, європейської академічної музики риси; але й відповідає основним принципам що були сформульовані понад 100 років тому Гнатом Хоткевичем.

Можна зауважити, що таке досить ґрунтовне дослідження репертуару ансамблю бандуристів, привело до перенасиченості тексту подробицями та дрібницями, які можливо було б викласти більш стисло. З іншої сторони, багатовекторність досліджуваної проблеми викликає і ряд питань.

Перше. Ви зазначаєте, що репертуар дніпропетровського ансамблю бандуристів вказує на спадкоємність традицій київської академічної бандурної школи. Виникає питання, як формувався індивідуальний виконавський стиль ансамблю «Чарівниці», чи можна визначити вплив, або

наявність інших характерних рис, що притаманні, наприклад, харківській, полтавській, львівській бандурним школам?

Друге. В репертуарі серед творів західно-європейських композиторів були відсутні представники імпресіоністичного стильового напрямку. Чим це пояснюється? Чи є, наприклад, твори К. Дебюссі чи М. Равеля занадто складними для ансамблевого виконання?

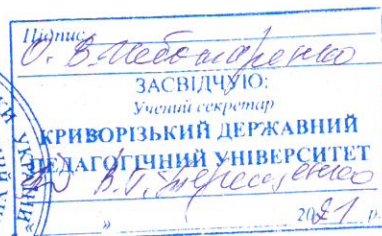
Третє. Чи можете визначити характерні прийоми та специфічні засоби гри на бандурі, що з'явилися та використовуються у творах сучасних композиторів?

Дисертаційне дослідження висвітлює такий широкий спектр проблем, а феномен бандурного мистецтва є невичерпним, тому безумовно, всі питання лише підкреслюють вагомість та актуальність роботи.

У цілому, треба визнати, що дане дослідження є цілісним та сучасним за методологічними засадами, оновленим за предметними ракурсами та аналітичним матеріалом, логічно витриманим, вирішує всі завдання, що відбито у досить змістовних висновках, тому цілком досягає поставленої мети. Наукові публікації за темою роботи на достатньому рівні віддзеркалюють проблематику.

Враховуючи теоретичну і практичну вагомість результатів дослідження, вважаємо, що дисертація Березуцької М. С. є оригінальною і завершеною науково-дослідною роботою, що відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво. Автор дисертації заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за означеною спеціальністю.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної
підготовки Криворізького державного
педагогічного університету

О. В. ЧЕБОТАРЕНКО